

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	—	28 kor.	—	fill.
Félévre	—	14	—	—
Negyedévre	—	7	—	—
Egy óra	—	2	—	40

Egyes szám — 10 fill.

PESTI NAPLÓ

APRÓHIRDETÉSEK ÁRA:

Egyes szó 4 fillér,
vastagabb betűvel 8 fillér.

Hirdetések milliméter számításal,
díjszabás szerint.

Megjelenik hétfő kivételével
napenkint, ünnep után is.

Budapest, 1910.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Podmanicky-utca 12.

Vasárnap, augusztus 7.

A budapesti ludak és a magyar kapitolium.

Irta: Vázsonyi Vilmos.

Budapest, augusztus 6.

Hogy a ludak megmentették a kapitoliumot, ez a régi Rómában legenda volt, de Budapesten rideg financ-valóság. Valahányszor átsétál egy liba a budapesti vámon, husz fillérrel járul hozzá az állam fentartásához. Mert tudni kell, hogy ennek a proletárokkal megakartott, csillogó kávéházakban és napról-napra tengődő kopott existenciákban egyaránt bővelkedő fővárosnak megélhetését azzal segítették előbbre az ország kormányzói, hogy a szárnyas és vadhus csak Budapesten esik husfogyasztási adó alá, egyéb husnak a fogyasztási adója pedig itt háromszor akkora, mint az ország tizezer lakosnál kevesebbet számláló községeiben. Nem kímélik itt még a szelid, ártatlan galambot sem, mely hat fillérrel gazdagítja az állampénztárt, sőt a szegény, sovány fenyves-madár is csak két fillér árán pillanthatja meg Budapestet.

A husfogyasztási adó a városi lakosság szociális terhe és első sorban Budapest átká. Kiszámították, hogy minden kilogramm hus Budapesten a fogyasztási adó hiányában tíz fillérrel lehetne olcsóbb. Az ország állami husfogyasztási adójának majdnem felét Budapest fizeti, holott itt még a községi fogyasztási pótlék és vágási díjak is emelik a hus árát.

Az 1909. évi állami költségvetés a husfogyasztási adó eredményét összesen 8.810.000 koronára teszi. Ez a városokra nézve súlyos és különösen Budapestet megnyomorító adó tehát az ország háztartásában alig jut szerephez. 1902. év óta ugyszólván stagnál a husadó. 1902-ben eredménye 8.747.000 korona volt, 1907-ben 8.634.000 korona; közben néhány százezer koronával csökkent, majd újra emelkedett, de mindig ezen összeg körül mozgott. A husfogyasztási adó nem képes a fejlődésre. Csapásnak elég erős, de jövedelmi forrásnak gyöngé.

Még szembetünőbb lesz ez az igazság, hogyha a husfogyasztási adó eredményét összehasonlítjuk egyéb fogyasztási adók hozadékával. 1902 óta úgy a söradó, mint a boritaladó, de különösen a szeszadó eredménye szakadatlanul szaporodik. A boritaladóból 1902-ben befolyt: 17,492.000 korona; 1907-ben már 20,090.000 korona és az 1909. évi költségvetés a bevételt már 21,000.000 koronára irányozta elő. A szeszadó tényleges eredménye 1902-ben 76,983.000 korona volt; 1907-ben már 88,574.000 korona. tehát közel tizenkétfélmillió koronával több és az 1909. évi költségvetés 124,277.000 korona bevételt remélt ebből a forrásból. Amíg nyolc-kilenc év alatt a husadó dacára a népesség szaporodásának fejlődésében megakadt, eddig a szeszadó ezen idő alatt a megduplázódás felé halad. A husevők nem szaporodtak, de megnőtt irtózatossan az

alkoholisták államfentartó osztálya. A züllésnek, a hanyatlásnak kiáltóbb bizonyítéka nem lehet, mint ez a hét számsor.

Lássuk már most, hogy a csenevész hus-adó milyen arányban terheli Budapestet. Utolsó adatom erre nézve az 1907. évi hivatalos kimutatás a fogyasztási adók 1904—1905. évi eredményéről. 1905-ben Magyarország összes községeiben (nyílt helyein) összesen 5,253.345 korona husadót fizettek; ezzel szemben maga Budapest 3,024.000 koronát és Pozsony 164 500 koronát. Budapest szolgáltatása tehát úgy aránylik ezen adat szerint az egész országéhoz, mint három az öthöz. Rettenetes arány. Ha meggondoljuk, hogy az ország többi községe három fokozat szerint fizet husadót és a huszezer lakosnál népesebb községek is elég magas fokozat alá esnek; ha meggondoljuk, hogy vidéken a házi fogyasztásra történő vágatás nem esik fogyasztási adó alá, kétségtelen, hogy a husfogyasztási adó majdnem kizárólagosan a városok terhe.

Midőn az adóreformot tárgyalta a Ház, a kereseti adó és jövedelmi adó létminimumának kérdésénél azt követeltem, hogy a létminimum három fokozata állapíttassék meg: Budapest, a városok és a községek. Indokoltam ezt azzal a szembeszökő igazsággal, hogy mások a megélhetési viszonyok a fővárosban, a városokban és a községekben. Az agrárius kapzsiság hallani sem akart erről a megkülönböztetésről. Ők demokraták. Legyen

a létminimum egyenlő. De mikor a házbéradó kulcsára került a sor, nagylelkűen Budapestet tették első helyre, itt 16 százalékban állapítva meg a nyersbérjövedelem után fizetendő adót és így haladva fokozatosan lefelé. A hus-adónál sem csinálják az egyenlőséget, mert Budapesten egy marha állami adója 13 korona 20 fillér, míg egy III. osztályú községben csak 5 korona 4 fillér; Budapesten egy sertés állami adója 3 korona 16 fillér, míg a III. osztályú községekben 1 korona 26 fillér. Vidéken szárnyas, vad-szárnyas és vad-hus után nem fizetnek fogyasztási adót, de Budapesten ebből is jövedelmet huz az állam. Demokráciát csak abban érvényesítenek, hogy proklamálják az összes Budapesten levágott marhák egyenlőségét. A hizott marha után ugyanannyi adót kell fizetni, mint a sovány, csenevész után. Mit jelent — ez? Hogy a tehetős embernek jutó elsőrendű hus kilogrammját ugyanannyi adó terheli, mint a szerény sorúnak jutó silányabb hus kilogrammját. Ez a magyar demokrácia nagysága, hanem nem is ló-, de marhaerőre és kilogrammra kiszámítva.

Szinte képtelenség, hogy a városok lakossága ez ellen az adó ellen eddig föl nem lázadt. Csak egy pillantást kellett volna átvetni Horvátországba és ime kiderült volna, hogy van a magyar birodalomnak olyan része is, ahol állami husfogyasztási adót nem ismernek. Horvátországban ez az adó csak községi adó formájában áll fenn. Milyen állambölcsesség, hogy az anyaország magát, városait és első sorban Budapestet kifosztja, hogy Horvátországot mentesíthesse.

Az agrárizmusnak meg volt az az ereje, hogy a román és a szerb kereskedelmi szerződést a maga önző érdekeihez idomítsa. Élő állat behozatalát

megakadályozza és még eléggé vakmerő, hogy a korlátolt mértékben behozható hus beengedését is nemzeti veszedelemnek hirdeti. Állapítsuk meg ezzel szemben először is, hogy a kivitelre dolgozó állattenyésztés kizárólag nagy- és középbirtokosok kezén van. A birtokos földművesség a közlegelők felosztása óta állat-állományát ilyen célokra alig gyarapíthatja. Állapítsuk meg továbbá, hogy a vidéki lakosságnak, de különösen a vidéki magyarságnak is nagy többsége birtoktalan proletár. A husdrágaság tehát csak a kapzsi nagybirtok érdeke, mely az államot, mint valami igás állatot hajtja maga előtt.

Amde, ha már a kereskedelmi szerződésekkel kész tényeket állítottak élénk, az mégis türehetetlen, hogy a terhek alól kibuvó latifundium agyonnyomja a városokat. Az 1909. évi költségvetés egész Magyarország földadójából csak 67 millió korona bevételt vár. Milyen csöpp ez a számok tengerében és milyen csekély részt fizet ebből a latifundium. Kimutattam multkor, hogy maga Budapest végre csak lakása után, 1910-ben tizenhárom millió korona adót fizet és a lejáráó adómentességekkel ez az összeg tíz év alatt 33 millió koronára fog emelkedni. Láttuk, hogy a husfogyasztási adónak majdnem felét Budapest fizeti. Két elsőrendű életszükséglet: a lakás és a hus, állami hozzásegítéssel drágul tehát Budapesten és a városokban.

Itt az ideje tehát, hogy az agrárius kizsákmányolás ellen, mely nemzetfenntartónak mondja magát, holott a terhek viselésétől megszökik, a városok népe összefogjon és tömörüljön. Ebben a küzdelemben a husfogyasztási adó eltörlése legyen az egyik jelszó. Az állam e sátnya, de a városokra nézve súlyos adó helyett könnyen találhat jobb adóforrást s csak a progresszív örökösödési adót kell behoznia és kellő szigorral kihasználnia.

Ma kissé mulatságos az a franciából magyarra fordított frázis, hogy följön vasárnap minden polgár fazekában tyuk; mert ez a jó kívánság Budapesten az államnak minden tyuk után hat fillér nyereséget jelent.

Spanyolok a Vatikánban

Budapest, augusztus 6.

A Giornale d'Italia legutóbbi számában Vanutelli biboros, aki a pápaválasztásnál ellenjelöltje volt a jelenlegi pápának, nagyon érdekesen nyilatkozik a Vatikán magatartásáról, amelyet a spanyol válságban követ. A biboros célzást tesz az államtitkárokra, hogy ezek késztesek a Vatikánt olyan politika követésére, amely azt a látszatot kelti, mintha a római kuria átaludta volna az utolsó ötven-hatvan esztendő és nem veszi figyelembe, hogy a tudomány, a szabad bírálat és a társadalmi felfogások megváltozása folytán a Vatikán helyzete is már egészen más.

Az olasz biboros e kijelentésében benne van az a gyűlölet is, amely az olasz és francia bibornokok lelkében a spanyol és német biborosok tulsulya miatt fészket rakott. Ez a gyűlölet azonban ezuttal nagyon illetékes egyházi ajkáról hallatta azt, amit a felvilágosult közvélemény már rég tud, de a klerikális elfogultság mindig tagadott. A Vatikánban az európai udvarok régi mintája szerint, kamarilla dolgozik, mely becsukja a palota ablakait, nem engedi, hogy az újkor friss levegője azokon behatoljon és a maga klikkéreinek előtérbe tolásával lelki bigotizmus és a hatalmi önhiúság ortodoxiáját teszi a pápai hatalom uralkodó elvévé.

Ez a kamarilla ma spanyol kézben van. A spanyol bibornokok vezetik és csodálatos, a német jezsuiták a gyámolítóik. A pápai politikát ez a jezsuita-tábor irányítja és az utóbbi idők katasztrofális eredményeit